

DOBROTOLjUBLJE

(Izbor od svetih otaca o smirenju i neosuđivanju)

SVETI ANTONIJE VELIKI

Ako li nekim ljudima budeš izgledao pobožan, nemoj verovati samome sebi dokle god si u telu, niti smatraj da si ičim ugodio Bogu. Znaj da čoveku nije lako da se do kraja sačuva od greha.

...nikoga ne treba osuđivati, niti govoriti: "Taj čovek, koji je sgrešio, jeste rđav". Bolje je tragati za zlom u sebi i razmatrati svoj sopstveni način života, pitajući se da li je Bogu ugodan. Šta nas se tiče da li je neko drugi rđav?

...bogoljubiv čovek nikoga ne kori za ono u čemu i sam greši.

Smirenje se sastoji u tome da čovek sebe smatra velikim grešnikom i da misli da ništa dobro ne čini pred Bogom, da voli ćutanje i da se ne računa ni u šta.

Nikoga ne prekorevaj zbog njegovih nemoći.

Ne budi slavaljubiv i u srcu svom ne zadržavaj samohvalisanje [koje] govori: "Ja sam to i to učinio. U tome i tome sam napredovao". Takve misli dišu sujetom. Ko je njima ispunjen, postao je obitalište nečistih duhova.

Koliko je samoisticanje pogubno, toliko je, naprotiv, samoukorevanje spasonosno. To se vidi na primeru obućara, o kome je Sveti Antonije imao ukazanje sviše. Sveti Antonije se nalazio na molitvi u svojoj keliji kad je čuo glas koji mu je govorio: "Antonije, ti još nisi dospeo do mere obućara iz Aleksandrije". Sveti Antonije je pošao u Aleksandriju, našao obućara i ubedio ga da mu otkrije šta je to tako posebno u njegovom životu. Ovaj je rekao: "Ja ne znam da sam ikad u životu učinio išta dobro. Ustajući izjutra sa postelje i pre nego što sednem za posao, ja govorim: "Svi iz ovog grada od malog do velikog će ući u Carstvo Božije zbog svojih dobrih dela, a jedino ću ja zbog svojih grehova biti osuđen na večne muke". To isto sa svom iskrenošću srca ponavljam i uveče pre nego što legnem da spavam". Čuvši to, Sveti Antonije je shvatio da zaista nije dospeo do takve mere.

Tako i mi, po Božijem ustrojstvu, dobijamo pokrivalo, kako ne bismo videli svoja dobra dela i kako se ne bismo, hvaleći se zbog njih, pogordili i pogubili plod svih svojih napora. To se dešava kada smo prepušteni napadima nečistih pomisli, zbog čijeg prisustva ćemo mi svakako osuđivati sami sebe. U takvom položaju pomisao na naše dobro nema mesta. Prema tome, naše malo dobro se pokriva i postaje nevidljivo usled nečistih pomisli.

Mi treba da se smiravamo i zbog toga što se lenjimo i padamo u bogozaborav

SVETI MAKARIJE VELIKI

I svako ko je obnažen od one Božanstvene slave treba da se stidi sebe samog i da shvata svoje beščašće, barem onoliko koliko se stideo Adam u svojoj telesnoj nagoti: i premda je načinio odelo od smokvinog lišća, on se ipak stideo, shvatajući svoje ništavilo i nagotu. Zbog toga

neka takva duša moli Hrista koji daje rizu i koji oblači u slavu u neizrecivoj svetlosti, te neka ne sačinjava sebi odelo od sujetnih pomisli. Neka ne misli, prevarena [navodnom] sopstvenom pravednošću, da poseduje rizu spasenja.

Gospod zna nemoć ljudsku i da se čovek lako nadima. Zbog toga ga zadržava i popušta da je u neprestanoj vežbi i nevolji. Jer, kada postaješ nepodnošljiv i nadimaš se kada ti se pruži malo, šta bi tek radio kad bi ti se odjednom dalo da se nasitiš! Znajući, pak, tvoju nemoć, Bog ti, po Svom domostroju, šalje nevolje kako bi postao smiren i revnosnije ga iskao.

Jer, obeležje Hrišćanstva se sastoji u sakrivanju od ljudi svoje iskusnosti pred Bogom. Makar imao sve skrivnice carske kod sebe, [Hrišćanin] će ih držati u tajnosti i govoriti: "To nije moje blago, već ga je drugi stavio kod mene. Ja sam siromah i onaj ko ga je položio može ga uzeti kad god ushte". Onaj, pak, ko govori: "Ja sam bogat. Dovoljno mi je ono što sam stekao. Više mi nije potrebno" - nije Hrišćanin, već sasud prelesti i đavola. Jer, sladost Božija je nenasita. Onaj ko je okusi i proba, postaje još gladniji. Takvi ljudi gore od nezadržive ljubavi prema Bogu. Ukoliko se više staraju da napreduju i stiču, utoliko se smatraju siromašnijim, oskudnijim i lišenijim. Oni govore: "Nedostojan sam da me sunce ozari". To je obeležje Hrišćanstva. To je smirenje.

Siromašan [čovek] bogatstvo koje mu poveri car na čuvanje neće smatrati svojom sopstvenošću. On će uvek sebe smatrati siromašnim, ne smejući da rasipa tuđu riznicu. On stoga uvek u sebi rasuđuje ovako: "To bogatstvo ne samo da je tuđe, već mi ga je poverio silni car koji ga može uzeti kad god ushte".

. . . niko od bratije ne treba da se prevaznosi nad bratom, niti da, prevaren lukavim, napreduje u oholosti, govoreći: "Ja već imam duhovni dar". Jer, Hrišćanima ne priliči da tako misle. Tebi nije poznato šta će sutrašnji dan učiniti sa bratom. Ti ne znaš kakav će biti tvoj i njegov kraj.

Zbog toga Hrišćani treba da upotrebe svo staranje da nikoga ne osuđuju - ni javnu bludnicu, ni grešnike, ni razvratne ljude, već da na sve gledaju sa prostodušnim proizvoljenjem i čistim okom, kako bi im uskoro prešlo u nepromenjivu prirodu da nikog ne osuđuju, da se ničim ne gnušaju i da ne prave razliku između ljudi.

PREPODOBNI AVA ISAIJA

Pošto je u naše dane gnev Božiji postigao čitavu vasseljenu, ma šta čuli nemojte se smučivati, već govorite u srcima svojim: "Šta je to u poređenju sa onim mestom (tj. adam) u koje ćemo dospeti zbog grehova naših?"

Službe koje vršiš sa smirenjem i kao nedostojan ugodne su Bogu. Tvoj trud je, međutim, besplodan ako pri tome u tvoje srce uđe pomisao da drugi u isto vreme spava ili je nemaran.

Takođe, ako ugleda nekog ko greši ili prebiva u nemaru i ponizi ga, sve njegovo pokajanje je uzalud, pa makar nosio i velike (pokajne) napore. Jer, osudivši ga, on je odbacio ud Hristov, ne ostavivši sud Sudiji Bogu.

Svi mi kao da se nalazimo u bolnici. Jedan je bolestan od očiju, drugog boli ruka, treći ima

povredu ili neku drugu nemoć. Dešava se da neke rane zarastu, ali se opet pozleđuju ako se pojede nešto štetno. Isto se dešava i sa onima koji se kaju: onaj koji osuđuje ili ponižava drugoga, razara svoje pokajanje. Kada jedan od bolesnika koji leže u bolnici počne da kuka, drugi mu neće reći: "3ašto kukaš?". Ne misli li svako od njih samo na svoju bolest? Isto tako, kad bi bol mojih grehova bio pred mojim očima, ja ne bih gledao na drugog grešnika. Svako se od onih koji leže u bolnici kod lekara čuva da ne pojede nešto što može da povredi njegovu ranu.

Ispituj svakoga dana samog sebe, tj. koju si strast pobedio, ali ne misli visoko o sebi, budući da [dobro čini] milost i sila Božija. Nemoj sebe smatrati vernim sve do poslednjeg izdisaja. Nemoj umisliti da si dobar, jer sebe ne možeš poveriti neprijateljima svojim. Ne uzdaj se u sebe sve dok si u ovom životu i dok ne prođeš sve vlasti tame.

Tvoje izbegavanje da smatraš da ti je trud ugodan Bogu, priprema pomoć Božiju koja te čuva. Onaj ko je istinski predao srce svoje na pobožno iskanje Boga ne može imati misao da je ugodio Bogu. Jer, sve dok ga savest izobličuje zbog bilo čega protivprirodnog, on je tuđ slobodi. Dok ima onog koji izobličava, ima i onog koji osuđuje; a dok postoji osuđivanje, izostaje sloboda.

Blaženi su oni koji se ne nadaju drsko na svoje delo kojim su, navodno, ugodili Bogu; koji se, zbog odsustva takve nade na svoje delo, stide da susretnu Boga; koji su shvatili slavu Njegovu i koji se staraju da najpre vrše Njegovu volju; koji su poznali nemoć svoju; koji se zadovoljavaju tugom zbog sebe; koji plaču zbog sebe, ne brinući o (ostaloj) tvorevini Božijoj kojoj će On sam suditi. Pobeda onoga koji je služio (Bogu) obelodaniće se tek kad on, sjedinivši se sa Bogom, skonča po Njegovoj volji. On će u knjigu živih biti upisan kada anđeli nebeski posvedoče da je mimoišao načelnike sa leve (strane). Od tada će njegov spomen biti sa nebeskim (stanovnicima). Međutim, sve dok teče borba, čovek se nalazi u strahu i trepetu, jer danas pobeđuje, a sutra će [može] biti pobeđen, ili je sada pobeđen, a sutra [će možda] pobeđiti.

Učeći Svoje učenike, On je govorio: Tako i vi kad izvršite sve što vam je zapovedeno, govorite: Mi smo nepotrebne sluge, jer smo učinili što smo dužni učiniti (Lk.17,10). To je On govorio onima koji su podneli trud i čuvali ga, i koji znaju da postoje grabljivci koji su spremni da ih pokradu. Svako ko vidi bilo šta otrovno, beži sa strahom - bilo da se radi o zmiji, o guji, o škorpiji, ili o nečem drugom što poseduje smrtonosni otrov. Međutim, naša bestidna i jadna duša prima sve što je umrtvljuje i ne beži od toga. Ona čak ni ne odstupa, već se naslađuje sa time, i slaže se srcem sa time. Zbog toga ona uzalud troši svoje vreme i ostaje bez poroda i ploda.

Kada nam bude dano da istinski vidimo svoje grehe, stidećemo se čak da pogledamo na lice prisutnih, pa čak i na bestidne žene, jer su i one časnije od nas. Jer, one sa takvom drskošću čine grehe svoje ne znajući Boga, a mi smo verni pa ipak se naša srca slažu sa gresima.

Kada sediš u keliji i dođe ti (pomisao) da osudiš bližnjega, [seti se] svojih grehova i zaključii da ih je više nego kod tvog bližnjeg. Takođe, ako pomisliš da činiš pravedna dela, smatraj da nisu Bogu ugodna.

Pazi na sebe marljivo i kao veliku smrt, kao pogibao duše i večnu smrt preziri i na svaki način izbegavaj vlastoljublje i slavaljublje, tj. želju za slavom, čašću i ljudskom pohvalom, kao uostalom, i misao da si nešto [značajno], da si ostvario neku vrlinu ili da si bolji od bilo koga.

Pazi na sebe, uvek se sećaj i pred očima imaj večni oganj i večne muke i osuđenike, te pre smatraj sebe za jednog od tamošnjih, nego za jednog od živih.

To i jesu grane (zla): . . . nadimanje znanjem, svadljivost, nastojanje na svojoj volji, smatranje sebe razumnim i mudrim, gledanje na brata kao na nerazumnog i ponižavanje brata.

...smiravajmo se pred bratijom našom kao pred onima koji su razumniji od nas;

Videvši jednom brata koji je grešio sramnim grehom, avaj Isaija ga nije izobličio, već je rekao: "Ako Bog, koji ga je sazdao, vidi i ne sažiže ga, ko sam ja da ga prekorevam?"

SVETI MARKO PODVIŽNIK

Neka niko od vrlinskih [ljudi] ne pomišlja da jedino svojom silom učini bilo šta dobro, budući da dobar čovek, kako govori reč, iznosi dobro iz dobre riznice (Mt.12,35), a ne od sebe. Pod riznicom se podrazumeva Duh Sveti koji je sakriven u srcima vernih.

Kad bismo se mi starali za smirenoumlje, ne bi bilo potrebe da budemo kažnjavani. Jer, svako zlo i svaka žalost koja nam se dešava dolazi zbog naše nadmenosti. Kad je na apostola popušten anđeo satanin da mu čini pakost kako se ne bi ponosio, utoliko će pre na nas biti popušten sam satana da nas satire sve dok se ne smirimo. Naši praoci su vladali domovima, imali bogatstvo, i brinuli se o ženi i deci, ali su ujedno, zbog svog neizveštačenog smirenoumlja, razgovarali sa Bogom. Mi smo, pak, napustili svet, prezreli bogatstvo, ostavili dom, pa ipak nam se rugaju demoni zbog naše nadmenosti. Onaj ko je nadmen ne poznaje ni samog sebe. Jer, kad bi poznavao sebe i svoju nerazboritost, ne bi se nadimao. Onaj, pak, ko ne poznaje sebe, kako može poznati Boga? Kad on nije spoznao svoju nerazboritost, kako će poznati Božiju premudrost, od koje je dalek i kojoj je tuđ. Ko zna Boga, sozercava Njegovu uzvišenost, i, prekorevajući samog sebe, govori kao blaženi Jov: Ranije samo ušima slušah o Tebi. Sada Te, pak, videh očima svojima. Zbog toga prekorih sebe i iščezoh. Osećam se kao prah i pepeo (Jov 42,5-6).

Onaj koji ima neki duhovni dar i saoseća sa onima koji ga nemaju, tim saosećanjem čuva svoj dar. Naduveni će ga, međutim, izgubiti zbog nadmenih pomisli.

Želeći da pokaže da je usinovljenje ljudima darovano Njegovom krvlju, premda svaka zapovest za nas i jeste obavezna, Gospod kaže: Tako i vi kad izvršite sve što vam je zapovedeno, govorite: Mi smo nepotrebne slugе, jer smo učinili što smo dužni učiniti (Lk.17,10). Zbog toga Carstvo nebesko nije nagrada za dela, nego blagodat Vladike, pripremljena vernim slugama.

Oni koji se zbog svojih podviga uznose nad nemarnima, svakako misle da se opravdaju spoljnim delima. Mi, pak, koji se oslanjamo na golo znanje i preziremo one koji malo znaju, mnogo smo nerazumniji od njih.

Sa današnjim umnožavanjem svoje vrline, mi nećemo nadoknaditi svoj raniji nemar, već ćemo samo obelodaniti njegovu prisutnost u prošlosti.

Ako prikriješ svoju vrlinu, nemoj da se nadmeš misleći da si dobro postupio. Jer, vrlina nije samo da krijemo ono što je dobro, nego i da ne razmišljamo o onome što je zabranjeno.

AVA EVAGRIJE

Demon gordosti je uzrok najbednijeg pada duše. On joj našaptava da ne ispoveda Boga kao svog Pomoćnika, već da samoj sebi pripisuje svoju ispravnost, te da se nadima nad bratijom smatrajući ih neznačicama, budući da o njoj ne misle svi na taj način.

PREPODOBNI JOVAN KASIJAN

Kada pobediš jednu ili nekoliko strasti, ne treba da se prevaznosiš. Inače će Gospod, uvidevši nadmenost tvoga srca, prestati da ga ograđuje i štiti, i ti ćeš, ostavljen, opet biti smućivan strašću koju si, uz pomoć blagodat Božije, već bio pobedio. I prorok ne bi počeo da se moli: Nemoj predati, Gospode, zverima dušu koja ti se ispoveda (Ps.73,19), da nije znao da se oni koji se prevaznose srcem ponovo prepuštaju strastima koje su pobedili kako bi se smirili.

Kao sedma, predstoji nam borba sa duhom taštine. On je raznoobrazan, promenljiv i tanan. Njega i najoštrovidnije oči teško mogu razmotriti i prepoznati. Stoga je utoliko teže od njega se zaštititi. Ostale strasti su proste i jednolike. Taština je, pak, složena i raznolika. Ona odasvud i sa svih strana susreće vojnika - za vreme borbe, i kada se već pojavljuje kao pobednik. Jer, ona pokušava da rani vojnika Hristova i odećom, i stasitošću, i hodom, i glasom, i poslom, i bdenjima, i postovima, i molitvom, i usamljenošću, i čitanjem, i znanjem, i ćutljivošću, i poslušnošću, i smirenjem, i dobrodušnošću. Kao neki najopasniji podvodni kamen, sakriven talasima koji se dižu, ona iznenadno dovodi do strašnog brodoloma one koji plove pri blagoprijatnom vetru i u vreme u koje se najmanje nadaju.

Prema tome, onaj koji želi da ide carskim putem sa oružjem pravednosti desnim i levim treba, po apostolskom učenju, podjednako da hodi i u slavi i sramoti, u grdnji i pohvali (2.Kor.6,7-8), te da sa krajnjom oprežnošću upravlja svoj korak putem vrline, posred uzburkanih talasa iskušenja, pod rukovodstvom rasuđivanja i nadahnućem Duha Gospodnjeg. On treba da zna da će se odmah razbiti o pogubne podvodne grebene čim makar malo skrene na desno ili na levo. Zbog toga od premudrog Solomona i slušamo savet: Ne skreći ni na desno, ni na levo (Prič.4,27), tj. ne obmanjuj sebe zbog vrlina i ne uznosi se svojim duhovnim uspesima, niti skreći na levu stazu strasti tražeći, kao što je apostol rekao, slavu u sramoti njihovoj (Fil.3,19). Onoga u kome ne može da izazove taštinu lepotom stasite i raskošne odeće, đavo iskušava njegovom nezgrapnom, neurednom i ništavnom odećom; onoga koga nije uspeo da baci u tu strast pomoću časti, on sapliće ponižavanjem; onoga koga nije uspeo nagovoriti da se prevaznosi mnogim znanjem i sposobnošću krasnorečivosti, on lovi ćutanjem. Onaj ko javno posti biva uznemiravan sujetnom slavom, a onaj ko iz prezira takve slave počne da skriva post trpi napade od samoužnošenja. Da se ne bi uprljao taštinom poneko izbegava da vrši duge molitve pred bratijom. Međutim, počevši da ih upražnjava u tajnosti i nemajući nikoga za svedoka svog delanja, on ne izbegava da trubi o tome. Naši starci prekrasno opisuju svojstvo te bolesti, upoređujući je sa lukom i češnjem: ma koliko mi skidali jedan sloj omotača, opet se pokazuje drugi sloj

Ona ne prestaje da goni čak ni onoga ko se, bežeći od slave, sakriva po pustinji izbegavajući svako opštenje sa smrtnima. I što čovek beži dalje od sveta, to ga više napada. Neke od onih koji žive u manastirima ona pokušava da baci u prevaznošenje trpljenjem u delanju i trudu, druge - spremnošću na poslušanje, treće - smirenjem koje sve nadvisuje. Jednoga ona iskušava mnogim znanja, drugog - dugim sedenjem za čitanjem, trećeg - dužinom bdenja. Ta bolest se trudi da svakoga rani njegovim vlastitim vrlinama. Tako ona priređuje spoticanje u propast upravo onim čime se stiču plodovi života. Onima koji žele da prohode put pobožnosti i savršenstva neprijatelji - klevetnici postavljaju mreže prelesti baš na putu po kome koračaju, po izreci blaženog Davida: Na putu kojim hodim sakriše mi zamku (Ps.141,4). Ukoliko se mi, dakle, hodeći putem vrline i stremeći ka počasti višnjeg zvanja, nadmemo svojim uspesima, saplešćemo se i zaplešćemo se u mreže taštine, imajući svezane noge svoje duše. Na taj način

se dešava nas ne savlađuje protivnik, ali nas pobeđuje veličina naše pobeđe nad njim. Budući nadvladavane, sve druge strasti venu i svakim danom postaju sve slabije. Takođe, pod uticajem mesta ili vremena, one sahnju i stišavaju se. Uopšte, usled borbe sa vrlinama koje su im suprotne, njih je lakše izbeći i odbiti. Međutim, ova i kada je poražena još žešće ustaje na borbu. I kada se misli da je ispustila duh, ona kroz svoju smrt postaje još življa, zdravija i jača. Druge strasti tiranski vladaju samo nad onima koje su pobedili u borbi. Ova, pak, svoje pobeđioce još žešće pritiska. I što je silnije pobeđena, snažnije se bori pomislama prevaznošenja zbog pobeđe nad sobom. Tanana lukavost neprijatelja se upravo vidi u tome što zbog njegovih smicalica vojnik Hristov pada od sopstvenih strela, iako nije mogao biti pobeđen neprijateljskim oružjem.

Na nekoga ona popušta želju za sveštenstvom ili đakonstvom, predstavljajući mu u mislima da bi on sa svetošću i strogošću ispunjavao svoje delo, te bi i drugim sveštenicima bio primer svetosti, a mnogima koristan svojim ponašanjem i izrečenim poukama. Ponekad i onoga ko živi u pustinji, ili samuje u keliji, ono navodi da u umu svome mašta kako obilazi domove raznih lica i manastire i dejstvom svojih uobraženih ubeđenja mnoge obraća na put ispravnog života. I bedna duša biva vođena tamo-amo takvom sujetom, maštajući kao u dubokom snu. I zanesena sladošću tih pomisli i ispunjena takvim maštanjima, ona najvećim delom nije u stanju da primeti niti svoja dela, niti prisustvo bratije koji su stvarno prisutni. Naprotiv, ona je sladosno pogržena u ono što mašta u budnom stanju, lutajući svojim pomislama.

Stekavši trpljenje i krotost, koji su unekoliko slični Božijim, više se neće gneviti ni na kakve poroke onih koji greše. Naprotiv, on će se, sažaljevajući ih i sastradavajući im u nemoćima, moliti za njihovo pomilovanje, sećajući se da je i sam bio savlađivan sličnim strastima sve dok ga milosrđe Gospodnje nije spaslo. On zna da se iz uza plotskog života nije iščupao svojim naporima, već blagodaću Božijom. Zbog toga on shvata da prema onima koji su sagrešili ne treba projavljivati gnev, nego sastradavanje koje omogućava da se u mirnom raspoloženju srca poje Bogu: Raskinuo si okove moje: tebi ću prineti žrtvu hvale (Ps.115,7), i još: Kad mi Gospod ne bi bio pomoćnik, brzo bi se u ad preselila duša moja (Ps.93,17)...

Očigledni, pak, priznak duše koja se još nije očistila od skvernih strasti jeste nedostatak osećanja sastradavanja prema tuđim sagrešenjima, kao i izricanje strogog suda o njima.

PREPODOBNI ISIHJE

Mnoga dejstva uma mogu nam pomoći da steknemo blagi dar smirenoumlja, samo ako nismo nemarni za svoje spasenje: sećanje na grehe rečju, delom i mišlju, te misleno razmatranje i neprekidno razmišljanje o vrlinama drugih raspolaže ka istinskom smirenju. Videći na taj način svoju bedu i koliko daleko stoji od drugih, čovek prirodno počinje da sebe smatra zemljom i pepelom, čak ne čovekom nego nekim psom, budući da u svemu zaostaje za svim razumnim tvarima i budući da je oskudniji i ubogiji od svih.

Svaka vrлина se vrši dušom i telom, a duša i telo su tvorevina Božija. Ne činimo li onda nešto krajnje ludo kada se veličamo i sujetimo tuđim ukrasima duše i tela? I nije li još veća ludost kada se oslanjamo na gordost kao na trsku i protiv sebe izazivamo Boga koji je beskrajno po veličanstvu? Svojim krajnjim bezakonjem mi, naime, na svoju glavu privlačimo Njegovo strašno negodovanje. Jer, Gospod se protivi gordima (Jak.4,6). Umesto da smirenošću podržavamo Gospodu, mi gordošću stupamo u družbu sa Njegovim najvećim neprijateljem, gordim đavolom. Zbog toga apostol govori: Šta li imaš što nisi primio (1.Kor.4,7). Zar si ti sam sebe stvorio? Ako si, pak, i dušu i telo, kojima se, u kojima se i preko kojih se vrši svaka vrлина, primio od Boga, zašto se hvališ kao da nisi primio? Jer, Gospod ti je sve to darovao.

PREPODOBNI NIL SINAJSKI

Zaista je tako: saznajući svoju meru (siromaštvo i ništavnost) slatko ćeš se naplakati, okajavajući sebe slično Isaiji. Jer, budući nečist i imajući nečista usta i živeći u takvom narodu, tj. sa protivnicima (Božijim - nečistim silama i pomislama), ti se ipak usuđuješ da predstaneš Gospodu Savaotu (Is.6,5).

Ukoliko pobediš strasti, boreći se sa njihovim uzrocima, nemoj dozvoliti da te lukava pomisao veliča kako ne bi, poverovavši joj, pao u prelest. Bolje se postaraj da vidiš nedostatke u onome u čemu se trudiš kako tvoj napredak ne bi bio potkraden od unutrašnjih neprijatelja.

Poneki su, osurovivši se od nadmenosti svojim delima, uzmaštali da su nešto veliko.

Međutim, kod njih se savest sve više ranjava, bolest hvalisanja pojačava, dok pomisli, pod vidom pohvala, rasturaju sav njihov trud, odvrćajući pogled duše od njenih rana.

Onaj ko se bez samosažaljenja trudi u nošenju telesnih podviga neka se ne pretovaruje radi pohvale, i neka se ne prevaznosi slavom. Inače će demoni navesti njegovu dušu da se nadima trudovima. Oni će ga slavom pobuditi da još više pojača surovost prema sebi, te da preduzme još veće podvige kako bi se još više razmetao. Sa tim ciljem oni, posredstvom pomisli, sa njim unutra vode razgovor, navodeći mu primer nekog podvižnika koji sebe nije štedeo i koji je stekao veliko ime, tako da o njemu govore i posle njegove smrti. Oni i njega podstiču da uzide na sam vrh podviga kako bi stekao slavu, kako bi njegovo ime bilo veliko i kako bi se po njegovoj smrti ono izgovaralo sa velikom pohvalom.

Dešava se da demoni uspavljaju raspaljenost tela i iz unutrašnjosti odstranjuju nečiste pomisli sa lukavom namerom da podvižnik pomisli da je strogošću svog života sasvim pobedio duha bluda, da se njegovo srce očistilo, da je postalo blisko svetosti svetih, i da je uživao na sam vrh svetosti. Oni takvog često nagovaraju da priča o samom sebi i o svojim podvizima, naime, da je učinio to i to, da se tako i tako podvizavao i izmohodio sebe, ne dajući mu pri tome da doda: Ali ne ja, nego blagodat Božija koja je sa mnom (1 Kor 15.10). Oni mu ne dozvoljavaju da Boga ispoveda kao pomoćnika, već ga podstiču da se hvali kao da je sopstvenim trudom izvršio sve svoje podvige, prisvajajući hvalu sebi. Takvim izbegavanjem da se slava oda Bogu on se pogružava u dubinu bogohulstva, nerazumno se veličajući kao samodovoljan.

Gordošću boluje onaj ko je odstupio od Boga. On dobra dela pripisuje svojim sopstvenim snagama

Zašto se, čoveče prevaznosiš i podižeš iznad oblaka, kad si zemlja i prah? Pogledaj na svoju prirodu, tj. da si prah i pepeo i da ćeš se ubrzo raspasti u prah. Sada se nadimaš, a uskoro ćeš biti crv. Zašto podižeš vrat koji će ubrzo istruleti?

Čovek je nešto veliko kad mu pomaže Bog. Međutim, čim ga Bog ostavi, on spoznaje nemoć svoje prirode.

U tebi nema ni jednog dobra koje nisi primio od Boga. Zbog čega se, onda, hvališ tuđim kao svojim? Zbog čega se onim što je dala blagodat Božija hvališ kao sa svojom svojinom?

Bog ti pomaže - nemoj da se odričeš Dobročinitelja. Uživao si na visinu života - Bog te je rukovodio. Uspeo si u vrlini - Bog je u tebi dejstvovao. Ispovedaj Onoga koji te je uzvisio kako bi nepokolebivo ostao na visini.

Nemoj da zaboravljaš svoj pad, čak i kad se pokaješ. Sećaj se greha svog sa plačem da bi se smirio i da bi, smirivši se, odsekao gordost.

Nemoj na pale gledati sa oholom pomišlju koja te nadima i čini sudijom, već pazi na sebe sa trezvousnom pomišlju, koja ispituje i ocenjuje tvoja dela.

Sveti Pavle zapoveda da se zaboravlja ono što je iza nas, a da se stremi za onim što je pred nama (Fil.3,13). Ko je tako raspoložen neće se toliko prevaznositi svojim uspesima koliko će se smiravati onim što još nije ostvareno, prilažući staranje da dovrši nezavršeno i ne okrećući se onome što je već završeno. Jer, ono što je završeno često nadima lakomislenu do nerazumnosti, dok ono što još iziskuje delanje misao smirava neizvesnošću da li će biti dovedeno do kraja, izazivajući i skrob pre nego što se ostvari. Opominjući one koji su došli do visine vrlina od pada u samomnjenje, Gospod govori: Tako i vi kad izvršite sve što vam je zapovedeno, govorite: Mi smo nepotrebne sluge, jer smo učinili što smo bili dužni učiniti (Lk.17,10). On ne zabranjuje da se radujemo ispunjenju dužnosti, ali ne dozvoljava da o sebi mislimo visoko. Jer, nije prinesen dobrovoljni dar, nego je odužen dug.

Nema ničeg velikog u tome što ćemo postati pravedni. Jer, u tom slučaju ćemo jednostavno

postati onakvi kakvim nas je Bog sazdao u početku, tj. vrlo dobri. Bogu nećemo ništa doprineti ukoliko se sačuvamo čistim, ali ćemo sami steći večni život i naslađivanje neizrecivim večnim dobrima.

PREPODOBNI JEFREM SIRIN

(1.Kor.13,1-8; [Himna ljubavi]). To je granica savršenstva. Iz toga sledi da se oni koji su se udostojili duhovnih darova, koje je sveti Pavle nabrojao, nalaze u opasnosti, borbi i strahu ukoliko još nisu primili izbavljenje (od strasti) dejstvom najsavršenije i prave duhovne ljubavi.) To je apostol otkrio radi onih koji žele da se tačno uzdižu ka hrišćanskom savršenstvu, zapravo, da neko od onih koji su se udostojili nekih darova ne bi pomislio da je i pri nepotpunom dejstvu blagodati već postigao savršenstvo i da, uobrazivši kao da već ni u čemu nema nužde i zadovoljivši se nižim darovima, ne bi ostao među onima koji nisu postigli potreban vrhunac savršenstva. Ukazivanjem na cilj savršenstva apostol uči da svako treba da se neprestano i istrajno podvizava dobrim podvigom, smatrajući se siromašnim pred takvim bogatstvom ljubavi, te da prohodi duhovno trkalište dok ne postigne cilj, kao što je rečeno: Tako trčite, da... dobijete (1.Kor.9,24). ... ne dopuštajući da nas sujeta ubedi da smo mi nešto, nego smatrajući da zaista nismo ništa u poređenju sa prevashodstvom savršene mere našega zvanja i neispitivim bogatstvom ljubavi Hristove. Sa strpljenjem hitajmo u podvig koji nam predstoji, gledajući na Isusa, Načelnika i Savršitelja vere (Jev.12,1). Što je za mnom zaboravljam, a stremim za onim što je preda mnom (Fil.3,13).

Onaj ko neprestano prebiva u molitvama neka se ne prevaznosi nad onima koji još nisu sposobni za postojanu molitvu kako bi njegovo delo moglo napredovati pred Bogom i ljudima...

Sećaj se smrti i ne uznosi se. Jer, još malo, pa ćeš biti smešten u grob. Kakvu će ti korist tada doneti zla dela?

Neka monah sebe smatra poslednjim među poslednjima, pa steći će nadu. Jer, koji sebe ponizuje uzvisiće se, a koji sebe uzvisuje poniziće se (Lk.18,14).

Nad onim ko se prevaznosi nad svojim bratom izrugavaju se đavoli.

Nemoj misliti visoko o sebi ukoliko si se udostojio darova, budući da nemaš ni jedno savršenstvo koje nisi primio od Boga (1.Kor.4,7).

Ako vidiš da brat greši, i ujutro se sretneš sa njim, nemoj ga prezreti, smatrajući ga grešnikom u svojim mislima, budući da ne znaš da li je, možda, po tvom udaljenju od njega, i posle svog pada, učinio nešto dobro i uzdasima i gorkim suzama umilostivio Gospoda.

Pazi da te pomisao, nasuprot Pismu, ne nadima ukoliko izučiš celo Božanstveno Pismo. Jer, celo Božanstveno Pismo nas uči smirenju. Onaj ko misli i radi protivno onome čemu se učio, pokazuje da je prestupnik.

Nemojmo se prevaznositi, već bolje postanimo smireni. A i kakva je to sila u nama kojom bismo se prevaznosili, kada nas i male poteškoće obaraju na zemlju? Stoga zavolimo smirenje, da se Gospod ne bi udaljio od nas.

Ako te bude uznemiravala pomisao samomnjenja, onome koji se bori protiv tebe reci: "Idi dalje od mene, lukava pomisli. Šta sam ja to učinio ili u kojoj vrlini sam napredovao, te mi ubacuješ slične misli? Sveti su bili kamenjem pobijeni, prestrugani, izmučeni. [a mnogi i] od mača pomreše (Jev.11,37). Sam Vladika svih je radi nas pretrpeo krst, ne mareći za sramotu (Jev.12,2). A kakav ću odgovor ja dati u Dan suda, provodeći svo vreme života u gresima".

Time ćeš visokoumlje oterati od sebe.

Osobene crte i odlike čoveka koji ima istinsko smirenje su sledeće: on sebe smatra grešnijim od svih grešnika; smatra da nije učinio ništa dobro pred Bogom; ukoreva sebe u svako vreme, na svakom mestu i u svakom delu; nikoga ne grdi i ne nalazi na zemlji čoveka koji bi bio grešniji i nemarniji od njega; uvek sve hvali i proslavlja; nikoga nikada ne osuđuje, ne ponižava, i ne kleveće: uvek ćuti i bez naredbe ili krajnje nužde ništa ne govori; kada ga pitaju i odluči da govori ili kada ga prisiljava krajnja nužda govori tiho, mirno, polako, sa stidom i

kao da je prisiljen; ni u čemu ne ističe sebe za meru; ni sa kim ne spori ni o veri, niti o čemu drugom; ako neko govori dobro, reći će mu: "Da", a ako govori rđavo, odgovoriće: "Ti znaš"; poslušan je i mrzi svoju volju kao nešto štetno; pogled mu je uvek oboren ka zemlji; pred očima ima svoju smrt; nikada ne prazoslovi; ne vodi prazne razgovore; ne laže; ne protivreči pretpostavljenima; sa radošću podnosi uvrede, poniženja i gubitak; mrzi pokoj i voli trud; nikoga ne ogorčava i ne ranjava ničiju savest. Takvi su znaci istinskog smirenja. Blažen je onaj ko ih ima, budući da još ovde postaje dom i hram Božiji. Bog se raduje zbog njega i on postaje naslednik Carstva.

Smirenoumlje se ne sastoji u tome da grešnik sebe smatra grešnikom. Ono se sastoji u tome da onaj ko je svestan da poseduje mnoge i velike [vrline] ne uobražava da je nešto veliko. Smirenouman je onaj ko je sličan Pavlu i koji o sebi govori: Ne osećam ništa na svojoj savesti (1.Kor.4,4), ili: Isus Hristos dođe u svet da spase grešnike od kojih sam prvi ja (1.Tim.1,15).

Prema tome, smirenoumlje znači biti veliki po delima i ponižavati se u umu!

Lukavi neprijatelj je na razne načine u svakoga od nas naliva svoje otrove i svojim spletkama sapliće svakoga. Jedan je održao post, ali se predaje nadmetanju i zavisti. Drugi se uzdržava od sramnih želja, ali je svezan taštinom. Jedan je napredovao u bdenju, ali se zapleo u mreže osuđivanja. Drugi se čuva od osuđivanja, ali je pun neposlušnosti i protivljenja. Jedan se uzdržava od hrane, ali tone u gordost i nadmenost. Drugi je neumoran u molitvi, ali ga savlađuju gnev i razdražljivost. [I opet], neko je uspeo u nečemu malom i prevaznosi se nad onima koji su nemarniji od njega. Svakoga je greh svezao na jedan ili na drugi način i nema razumnoga.

Nemojmo nikoga osuđivati. Jer, mi ne znamo kako se čovek vlada u svojoj keliji ili kako se trudi pred Bogom. Nemojmo osuđivati nikoga, čak i ako vidimo da se neko smeje ili razgovara, budući da ne znamo kakvo je njegovo raspoloženje u keliji. Svako od nas treba da pazi na sebe budući da će svako od nas za sebe dati odgovor Bogu.

Monaše, ne uznosi se dajući Bogu Božije. Naprotiv, moleći se Gospodu, govori: Tvoje od tvojih prinosim ti, Vladiko i samo od tebe ištem izbavljenje duše.

Ako vidiš nekoga da greši, ne razglašuj njegov greh, ne osuđuj ga i nemoj ga mrzeti da ne bi pao u isti greh, već bolje reci: "Ja sam gori od njega. Danas je on sagrešio, a sutra ću ja".

Drži se smirenoumlja i budi kao neznalica i onaj ko ne razume.

PREPODOBNI OCI VARSANUFIJE I JOVAN

Plači, ridaj, ne traži da te drugi smatraju nečim, ni u čemu se ne upoređuj sa drugima. Ostavi najzad svet, uzidi na krst, zbac sa sebe [sve] zemaljsko, otersi prah sa nogu svojih, "ne mareći za sramotu" (Jev.12,2), ne raspaljuj sa Haldejcima peč da ne bi zajedno sa njima bio sažežen gnevom Božijim. Svakog čoveka smatraj boljim od sebe i plači zbog svog mrtvacu. Izvadi brvno svoje (Mt.7,5)

Čudim se tvojoj prostoti, brate. Zar ti misliš da će đavo prestati bilo koga da iskušava? Zar mi možemo da okrivljujemo đavoimane koji padaju na zemlju i puštaju penu? Isto tako ne možemo okrivljavati ni one koje đavo podvrgava protivrečenju i neosećajnosti, nego smo dužni da krivimo strast. Pronikni bolje u ono što ti govorim budući da i tebe smućuje đavo, te ne gledaš na svoje grehe, nego pristalo pratiš grehe bližnjeg. Ti ističeš propuste brata, a o svojim ništa ne govoriš... Najzad, ko si ti da bi gledao na tuđe strasti?... Seti se Lazara i toga koliko je vremena on trpeo blagodareći Bogu.

Kada te pomisao hvali i ne možeš da izbegneš štetu, postaraj se da prizoveš ime Božije i kaži svojoj pomisli: "Pismo govori: Ljudi moji, oni koji vas hvale, varaju vas i puteve nogu vaših smućuju (Is.3,12)"... O tome da onaj ko prima hvalu od ljudi ne stiče korist, govori sam Vladika: Kako vi možete verovati kada primete slavu jedan od drugoga (Jn.5,44). Ukoliko nešto i biva po Bogu, mi smo dužni da se sećamo reči: A ko se hvali, Gospodom neka se hvali (2.Kor.10,17). Jer, ni apostol se nije hvalio, iako je postigao veliku meru, nego je uzviknuo, govoreći: No blagodaću Božijom jesam što jesam (1.Kor.15,10).

Zbog čega negoduješ? Zbog čega se prepireš? Milost Božija će ti pomoći ako istraješ u trpljenju Njegovom. Umri, okajani, za svakog čoveka. Reci pomisli: "Ko sam ja? Zemlja i pepeo(Post.18,27), i pas (Mt.15,27)"... Ne gledaj na druge, ponižavajući ih, sudeći ih... Prinudavaj se da ne govoriš: "Šta je to? Zbog čega to (Sir.39,22)? Zašto ja nemam isto što i oni ili ovi drugi".

[Dešava se da] učinim neku nepravdu, ali i da se zatim ispravim. Tada moja pomisao pada u visokoumlje našaptavajući mi kako sam učinio nešto dobro. Šta treba u tom slučaju da kažem". Kaži joj: "Bez Boga ne možemo činiti ništa dobro, budući da je sam rekao: Bez mene ne možete činiti ništa (Jn.15,5). A i apostol govori: Šta li imaš što nisi primio? A ako si primio, što se hvališ kao da nisi primio (1.Kor.4,7)? Prema tome, ako ne možemo visoko da mislimo o sebi kada činimo dobro, utoliko pre ne možemo da se nadimamo kada se udaljavamo od zla. Veliko je bezumlje uračunavati sebi u pohvalu činjenicu da ne grešimo.

AVA DOROTEJ

Zaista nema ničeg moćnijeg od smirenoumlja, niti ga šta pobeđuje. Ako mu se desi nešto neprijatno, smireni se istoga časa okreće sebi. On osuđuje sebe kao da je kriv. I neće sebi dozvoliti da bilo koga ukoreva, da na drugoga svaljuje krivicu. Tako prolazi bez smučivanja, bez žalosti, sa potpunim spokojstvom. Zbog toga se ne gnevi, niti koga razgnevljuje.

Smirenja ime dve [vrste], kao što postoje i dve [vrste] gordosti. Prva [vrsta] gordosti je kad neko ponižava brata, kad ga potcenjuje kao onoga koji nije ništa, dok sebe smatra višim od njega. Ako se brzo ne otrezni i ne potruđi se, takav će malo po malo, dospeti i u drugu gordost, tako da će se uzgorditi i protiv samoga Boga. On će tada svoja dostignuća pripisivati sebi, a ne Bogu... Razmotrimo sada i dva [vida] smirenja. Prvo smirenje se sastoji u tome da neko brata svoga smatra razumnijim od sebe i da ga u svemu vidi savršenijim. Jednostavno, kao što je rekao onaj sveti: [Smiren je onaj ko sebe smatra] "nižim od svih". Drugo se smirenje, pak, sastoji u tome da se Bogu pripisuju svi uspesi. To je savršeno smirenje svetih.

Jedan starac je o smirenju govorio: "Smirenje je veliko i Božanstveno delo. Put smirenja sačinjava telesni trud sa razumom, smatranje sebe nižim od svih i stalna molitva Bogu"...

Telesni trud privodi smirenju... Bedna duša kao da sastradava telu i poprima jednako raspoloženje sa njim u svemu što se sa njim dešava... A smirenom telu sasmirava se i duša... Smatrati sebe nižim od svih, kako smo gore kazali, protivi se prvoj gordosti. Jer, kako može da misli da je veći od svoga brata i da se oholi pred njime ili da ga ukoreva ili ponižava onaj koji sebe smatra nižim od svih! Takođe, i neprestana molitva se očigledno protivi drugoj gordosti. Jer, jasno je da smiren i pobožan [čovek], znajući da je nemoguće steći bilo kakvo dobro bez pomoći i zaštite Božije, ne prestaje da se svagda moli Bogu. Ma šta da se udostoji da izvrši, on zna zašto je uspeo i ne može da se uzoholi, niti da nešto pripíše svojoj snazi, već sve uspehe prenosi na Boga. On mu svagda blagodari i svagda ga preklinje, drhteći da ne otpadne od takve pomoći, jer bi se tada pokazala njegova slabost i nemoć. I tako, on se moli sa smirenjem i molitvom se smirava. I što više uspeva, više se smirava. I ukoliko se smirava, utoliko dobija pomoć i napreduje u smirenoumlju.

Drugo je ogovaranje, drugo osuđivanje, a drugo omalovažavanje. Ogovaranje je kada se o nekome kaže: "Onaj je slagao, ili se razgnevio, ili pao u blud", ili nešto slično. Takav ogovara brata ili pristrasno govori o grehu brata. Osuđivati znači reći: "Taj i taj je lažov, gnevljivac, bludnik". Onaj ko tako govori postaje sudija samog nastrojenja njegove duše. On je presudio o čitavom njegovom životu, govoreći da je takav i osudivši ga kao takvog. To je teška stvar.

Ponekad mi ne samo da osuđujemo, već i omalovažavamo [grešnika]. Jer, drugo je, kao što rekoh, osuđivati, a drugo prezirati. Preziranje je prisutno tamo gde ne samo osuđujemo bližnjeg, već se i odvrćamo od njega, gnušajući ga se kao gadosti. I to je gore od osuđivanja i mnogo pogubnije.

Jedinome Bogu pripada da opravdava ili osuđuje, jer On zna svačije stanje i silu, i vaspitanje, i darove, i telesni sastav i sposobnosti. Saglasno sa time On i sudi svakoga kako jedini zna... I

ko može znati sve sudove osim Jedinoga koji je sve stvorio, sve sazdao i sve zna?
Oni koji hoće da se spasu ne obraćaju pažnju na nedostatke bližnjeg, nego uvek gledaju na svoje sopstvene i [tako] napreduju. Takav je bio onaj koji je, videći brata kako je sagrašio, rekao: "Teško meni! Kao što je on danas sagrašio, svakako ću i ja sagrašiti sutra". Vidiš li nepokolebivost? Vidiš li spremnost duše? Kako je on odmah uspeo da pobegne od osuđivanja brata svoga! Jer, on je rekavši: "Svakako ću i ja sagrašiti sutra", zastrašio sebe i podsetio se da i on može ubuduće sagrašiti. I na tome se nije zadovoljio, nego se stavio i ispod njega, govoreći: "I on će se pokajati za svoj greh, a ja se nasigurno neću pokajati i svakako neću dospeti do pokajanja, svakako neću imati snage da pokajem".

Onaj, pak, ko se sa razumevanjem uzdržava, ne smatra da čini vrlinu, niti želi da ga hvale kao podvižnika, već se nada da će kroz uzdržanje steći celomudrenost i, posredstvom nje, doći do smirenja, kao što govore oci: "Put do smirenja se sastoji u telesnom trudu sa razumom"

PREPODOBNI ISAAC SIRIN

Čovek koji najpre ne stekne iskustvo rđavog neće imati iskustvo ni u dobrom. Kada se u rđavom nađe nešto dobro, on ga neće iskoristiti sa znanjem koje bi bilo njegova sopstvenost. Koliko je prijatno znanje koje je stečeno na delu iz opita i upražnjavanja i kakvu silu ono pruža onima koji su ga stekli dugotrajnim opitom znaju samo oni koji su okusili njegovu pomoć kao i nemoć prirode i pomoć Božanstvene sile. Oni to shvataju tek kad ih Bog, zadržavši svoju silu i prekinuvši da im pomaže, privede u poznanje nemoći prirode, težine iskušenja, neprijateljskog lukavstva, kad pojme sa kime se bore, u kakvu su prirodu obučeni, kako ih je čuvala Božanska sila, koliko su put prešli, koliko ih je uzvisila Božija sila, i koliko su nemoćni u borbi sa strastima ukoliko se od njih udalji Božija sila. Zbog svega toga oni stižu smirenje, približuju se Bogu, počinju da očekuju Njegovu pomoć i da prebivaju u molitvi. I kako bi oni znali za sve to da nisu stekli iskustvo u mnogom rđavom, upavši u njega po Božijem popuštenju, kao što govori apostol: I da se ne bi pogordio zbog mnoštva otkrivenja, dade mi se žalac u telo, anđeo satanin (2.Kor.12,7). Ipak, mnogokratno osetivši Božiju pomoć u iskušenju, čovek stiže tvrdi veru. Usled toga on postaje hrabar i stiže blagodušnost u iskušenjima.

Smirenoumni se nikada ne zaustavlja da pogleda na skupove, na narodne zborove, na gužvu, metež i razuzdanost. On ne obraća pažnju na reči, besede, viku i rasejanost čula. On ne želi da ima mnogo niti da je neprestano u poslovima, već žudi za slobodnim vremenom, slobodnim od briga, kako mu pomisli ne bi izlazile van. Jer, on je uveren da neće moći da izbegne smućenost pomisli ukoliko se preda mnogim delima. Naime, pri mnogim delima javljaju se mnoge brige i skupina mnogosložnih pomisli. Njima se, pak, otvaraju vrata strastima, te se gubi tišina rasuđivanja i vrata mira ostaju zatvorena. Stoga se smirenoumni čuva od svega prekomernog. Tako je on uvek u tišini, u pokoju, u miru, u skromnosti, u pobožnosti. Smirenoumni ne sme ni Bogu da se pomoli, niti da moli za bilo šta, i ne zna o čemu bi se molio. On samo čuti svim svojim čulima, očekujući jedino milost i izvoljenje koje će Veličanstvo kome se poklanjamo izneti o njemu. On savija svoje lice na zemlju, a njegov unutrašnji pogled srca je uzdignut ka vratima Svetinje nad Svetinjama, gde se nalazi Onaj čije je stanište - primrak, i pred kim serafimi pokrivaju svoje oči. On se jedino usuđuje da govori i da se moli: "Neka sa mnom bude po volji tvojoj, Gospode".

Nije svako ko je skroman, čutljiv i krotak već dostigao stepen smirenoumlja. Čak ni onoga ko se smirava sećajući se svojih grehova i skrušavajući se zbog njih, nećemo nazvati smirenoumnim, premda je i to pohvalno. On još ne poseduje smirenje, iako ga smišljeno približava sebi: on samo želi smirenje, premda ga još nema. Savršeno smirenoumni nema potrebe da svojim mudrovanjem izmišlja uzroke za smirenoumlje, već u svemu pojavljuje smirenje bez truda i samoprinuđavanja.

Onaj ko spozna svoju nemoć i zaista je oseti odmah podiže svoju dušu iz raslabljenosti i ukrepljuje se oprežnošću. Međutim, niko ne može osetiti svoju nemoć ukoliko na njega ne

bude popušteno makar i najmanje iskušenje, bilo telesno ili duševno, i ukoliko mu ne bude darovano izbjavljenje od njega. Jer, tada će on jasno uvideti besplodnost sopstvenih napora i mera. On će uvideti da opreznost, uzdržanje i ograda duše, na koje se nadao, nisu doneli nikakvu korist, te da je izbjavljenje došlo mimo svega toga. Otuda on stiže uverenje da sam ne predstavlja ništa i da spasava jedino pomoć Božija.

Onaj ko je spoznao da ima potrebu za Božijom pomoći vrši mnoštvo molitava. I srazmerno sa umnožavanjem molitava njegovo srce stiže smirenje. Jer, onaj ko se moli i ko ište ne može a da se ne smiri. Skrušeno i smireno srce Bog neće poniziti (Ps.50.19).

Znaj da mi iz kelije i ne treba da izlazimo upravo stoga da ne bismo znali za rđava dela ljudska. Tada ćemo u neznanju svoga uma sve ljude videti kao svete i dobre.

PREPODOBNI JOVAN LESTVIČNIK

Revnosni najviše treba da paze na sebe, da ne bi zbog toga što osuđuju površne bili više od njih osuđeni. Smatram da se Lot upravo time i opravdao, što, živeći među onakvim ljudima, nikoga nikada nije osuđivao.

A i ovo neka ti ne ostane nepoznato, pa ćeš se čuvati da ne osuđiš ljude koji se spotaknu: dok je Juda bio učenik Hristov, razbojnik je pripadao ubicama; i čudo, kako da se u jednom magnovenju zbi sa njima takva promena!..

Znao sam čoveka koji je javno zgrešio, a tajno se pokajao. I onaj koga sam osudio kao bludnika, beše već pred Bogom nevin, umilostivivši ga iskrenim obraćenjem.

Nemoj osuđivati čak ni kada bi video nekoga da greši i na samoj samrti: Sud Božiji ljudima nije poznat. Neki su javno činili velike grehove, ali su još i veće vrline činili tajno. I oni koji su im se tako rado rugali, prevariše se, jer od dima nisu videli sunce.

Stroge i brižljive sudije grehova svog bližnjeg boluju od navedene strasti zato što nemaju savršenoga i trajnog sećanja i brige o svojim sopstvenim gresima. Jer, onaj koji tačno, bez plašta samoljublja, vidi svoja zla dela, ni o čemu se drugom od ovozemaljskih stvari više ne brine, misleći na to da ni za sopstveni plač neće imati dovoljno vremena, makar i sto godina živeo, i makar video kako iz očiju njegovih ističe i čitava reka suza, velika kao Jordan.

Demoni nas nagovaraju ili da grešimo, ili, ako ne grešimo, da osuđujemo one koji greše, kako bi, ubice, pomoću drugog isprljali prvo.

Suditi, znači bestidno svojatati Božije pravo, a osuđivati, znači upropašćivati svoju dušu. Kao što nadmenost može i bez druge strasti upropastiti čoveka, tako nas i suđenje samo po sebi može savršeno pogubiti. Onaj farisej je bio osuđen upravo zbog toga (Lk.18,10).

Nemoj osuđivati ni onda kada svojim očima vidiš da neko greši: često se i oči varaju.

Svima bez razlike sija sunce, i svim dobrim delima veseli se taština. Na primer, sujetan sam kad postim; kada razrešavam sebi post, da ljudi ne saznaju za moje uzdržanje, opet sam sujetan - jer smatram sebe mudrim. Sujeta me pobeđuje kada se obučem u sjajnu odeću; ali i kad se odenem u dronje - i tada sam sujetan. Poražen sam kad progovorim, a začutim li - opet me ona pobeđuje. Kako god baciš na zemlju ovaj tribolum [trorožac], jedan vrh ostaje uperen gore.

Ko se hvali prirodnim darovima (npr. oštroumljem, bistrinom, [naklonošću za] čitanje, rečitošću, i svim sličnim što dobismo bez truda), nikada neće dobiti natprirodna dobra. Jer, ko

je u malome neveran, i u mnogome je neveran i tašt "ko je nepravedan u najmanjem i u mnogom je nepravedan"(Lk.16,10).

Kada hvalitelji (bolje reći kvaritelji) počnu da nas hvale, odmah treba da se setimo mnoštva svojih bezakonja, pa ćemo videti da smo nedostojni onoga što se govori o nama ili čini za nas.

Sramota je kititi se tuđim ukrasom, a krajnje je bezumlje ponositi se Božijim darovima. Ponosi se isključivo onim vrlinama koje bi izvršio pre svog rođenja: one vrline, naprotiv, koje si stekao posle svog rođenja, darovao ti je Bog, kao što ti je darovao i samo rođenje. Tvoje vrline bi mogle biti jedino one koje bi izvršio pre no što si došao do svesti: Bog ti je, međutim, i sam um darovao. Svome sopstvenom trudu mogao bi pripisati samo one pobeđe koje bi postigao bez svog tela: telo, pak, nije tvoja već Božija tvorevina.

Nikada nemojmo prestati da ispitujemo i upoređujemo sebe sa ocima i svetilnicima koji su živeli pre nas. Tako ćemo naći da još nismo ni kročili na put pravog podvižništva, da nismo ispunili svoj zavet onako kako treba, te da još živimo svetski.

A kada smirenost, ta carica vrlina, počne da napreduje u duši duhovnim uzrastom, sva svoja dobra dela nećemo smatrati ni u šta. Štaviše, držaćemo ih za gadost, budući da ćemo misliti na to da svaki dan, mada nismo ni svesni, samo uvećavamo svoje breme. Uz to ćemo se plašiti da će nam izobilje blagodatnih darova, koje stalno dobijamo od Boga a kojih smo nedostojni, samo umnožiti večne muke.

Jednome vrlo mudrom bratu javiše se demoni vidljivo, i počеше da ga hvale. No, svemudri podvižnik im reče: "Kada biste prestali da me u duši mojoj hvalite i kada biste otišli, ja bih zaključio da sam veliki čovek. Međutim, ako ne prestanete da me hvalite, ja ću iz same pohvale poznati koliko sam nečist. Jer, nečist je pred Gospodom svaki gord čovek (Prič.16,5). Prema tome, ili odlazite - da bih bio nešto veliko, ili me hvalite - da pomoću vas dođem do smirenosti". Zbunjeni ovom doskočicom, demoni odmah isčeznuše.

Neki ljudi, radi smirenoumlja, do same smrti drže pred očima svoje nekadašnje grehe, iako su za njih dobili oproštaj, šamarajući tom uspomenom sujetnu uobraženost. Drugi, pak, razmišljajući o stradanju Hristovom, smatraju sebe večnim dužnicima. Neki, opet, preziru sebe zbog svakodnevnih nedostataka. A drugi, po iskušenjima, bolestima i padovima koji im se dogode, usvojiše majku darova [tj. smirenoumlje]. Ima i takvih (da li ih i sada ima, ne znam reći), koji se utoliko više smiravaju ukoliko ih Bog više dariva, smatrajući sebe nedostojnima svakoga bogatstva. Oni ostaju u uverenju kao da svakoga dana samo uvećavaju svoj dug pred Bogom

Ne hvali se mnogo, čoveče, bogatstvom koje si bez muke stekao. Predvidevši tvoju veliku štetu, tvoju nemoć i tvoju propast, Darodavac je hteo da te svojim darovima, koje nisi zaslužio, nekako spase.

Naša stalna dužnost mora da bude da ni na časak ne pomislimo da posedujemo bilo kakvu vrlinu. Naprotiv, brižljivo ispitujući svojstvo vrline, treba da razmotrimo da li je stvarno imamo. Tada ćemo bez sumnje doći do zaključka da te vrline u nama i nema. Neprestano ispituj i obeležja strasti, pa ćeš shvatiti da si ih pun.

Kao što siromasi koji vide carske riznice još više osećaju svoje siromaštvo, tako i duša koja čita o velikim vrlinama otaca svakako postaje smirenija u svojim mislima.

SVETI PETAR DAMASKIN

Onaj ko je poznao sebe, (to jest) da se nalazi između veličine i smirenosti, kao onaj koji ima umnu dušu a smrtno i zemno telo, nikada se ne prevaznosi, niti pak očajava, nego, stideći se razumnosti duše, izbegava sve što je postidno, i znajući svoju slabost iz mnogih iskušenja, iz duševnih i telesnih strasti, on je poznao beskrajnu silu Božiju, i kako on izbavlja smirene koji vapiju Njemu sa bolnom molitvom iz srca, i takvome molitva već postaje sladost. Znajući da bez Boga ne može ništa činiti, i iz straha da ne padne, on se podvizava da se prilepi uz Boga, i udivlja se razmišljajući kako ga je Bog izbavio od tolikih iskušenja istrasti i blagodari onome koji ima silu da izbavlja, a sa zahvaljivanjem stiče smirenje i ljubav, i ne usuđuje se uopšte da bilo koga sudi, znajući da Bog može, kada hoće, pomoći svakome kao što je njemu pomogao.

Jer kada čovek ne zna da mu pomoć dolazi od naših saboraca Angela, on pada u nadmenost, misleći da delatnost pripada njemu, zbog čega biva ostavljen od Boga kako bi spoznao svoju nemoć

Vidim mnoge druge otpale, kojima nema broja, i to ne samo neverujuće, nego i mnoge od otaca posle mnogog znoja. I ko sam najzad ja, gori od svih i najneosetljiviji i nemoćniji! Šta ću dakle reći o sebi samom? Jer Avram kaže o sebi da je zemlja i pepeo (Post 18,27), David - da je lipsali pas i vaška u Izrailju, Solomon - da je malo dete koje ne zna šta je levo a šta desno, tri mladića govore da su postali stid i ukor, a prorok Isaija govori da je bedan, Avakum govori da je nedorastao, Apostol veli da je prvi od grešnika, i svi ostali govora da su ništa. Šta dakle ja da radim? Gde da se sakrijem od mnoštva grehova svojih? Šta će da bude od mene ništavnog, i čak i goreg od samog ništavila, jer ništavilo nije sagrašilo niti mu je učinjeno dobro kao meni.

Ko je smirenouman treba da ima svaku vrlinu i da pri tome sebe smatra velikim dužnikom i da veruje da je niži od svake stvari. Ako ne smatra tako, onda je samo to (ne smatranje), svedočanstvo da je gori od svake stvari, makar mu se činilo da vodi ravnoangelni život, jer i istinski Angeo, i pored tolikih vrlina i mudrosti nije mogao da se dopadne Tvorcu bez smirenja. Šta dakle ima da kaže onaj koji samo umišlja da je angeo, ukoliko nema smirenja, taj uzrok svih postojećih i dolazećih dobara.

Ako ne možeš da se pokaješ i po navici padaš u ono u što ne želiš onda imaj smirenja kao carinik i biće ti dosta za spasenje. Jer onaj ko greši bez pokajanja (bez ispravljenja) i pri tome ne očajava, nužno će sebe smatrati nižim od sve stvari i neće se usuditi da osudi ili prekori ni jednog čoveka, nego će se pre udivljavati Božijem čovekoljublju, pokazujući se i zahvalnim Dobrotvoru, a može imati i mnoga druga dobra. I premda se on potčinjava đavolu pri grehu, ipak on, iz straha Božijeg, ne sluša neprijatelja koji ga pobuđuje na očajanje, te je zbog toga udeo Božiji, imajući blagorazumnost, trpljenje, strah Božiji, uzdržavajući se osuđivanja kako ne bi bio osuđen (što je vrlo potrebno)

Koliko se neko trudi da jedan dan učini nešto dobro, toliko je on dužan da se trudi svih dana svog života. I da li je to možda njegova sila i spremnost s kojima je to učinio? Ne, nego Božija blagodat. Stoga kad je to mogao tek pošto je došla blagodat, kakvu pohvalu može imati takav čovek, i kako može da smatra da čini nešto dobro sopstvenim silama i da nepravedno osuđuje one koji to ne mogu.

Nikada ni jedno dobro mi nismo stekli sami, nego su sva dobra nama od Boga po blagodati, kao što i biće nastaje iz nebića. Šta li imaš što nisi primio? A ako si primio, što se hvališ kao da nisi primio?(1 Kor 4,7), govori Apostol ..., nego kao da ti to sam od sebe činiš? Tako nešto nije moguće, pošto Gospod govori: Bez Mene, veli Gospod, ne možete činiti ništa (Jn 15,5).

Kao što oni koji nemaju darove treba da se smiravaju budući siromašni, tako i oni koji ih imaju treba da se smiravaju pošto su ih primili od Boga, da ne bi bili osuđeni zbog nezahvalnosti. I kao što su bogati dužni da ispovedaju zahvalnost Bogu za darove, tako su to još mnogo više dužni oni koji su bogati vrlinama

Svi smo dužni da se smiravamo pred Bogom i pred ljudima pošto smo i biće i sve ostalo primili od boga, i pošto Njime iznanje jedni od drugih primamo.

Kroz mnoga iskušenja i njihovo trpljenje čovek postaje iskusan, poznavši iz toga svoju nemoć i Božiju silu. Iz spoznaje svoje slabosti i svoga neznanja (jer ono što nekada nije znao sada zna) on shvata da, kao što ranije nije znao to što sada zna, i čak nije ni znao da to ne zna, tako postoji i mnogo toga drugog što će možda kasnije spoznati. Jer ako neko ne okusi od neke stvari, on ne može znati čega je lišen. A onaj ko je okusio od znanja delimično spoznaje da mnogo toga još ne zna i tako mu to znanje postaje povod za smirenje. I opet onaj ko je spoznao sebe i shvatio da je promenljivo stvorenje, više nikada se ni u čemu ne nadima, jer i ono dobro što možda i poseduje pripada Onome ko ga je sazdao.

Niko nije toliko bestidan da se usuđuje otvoreno da govori da ono što ima nije dobio na dar, nego takav oprezno usnosi sebe i podmuklo krade pohvalu time što osuđuje druge koji navodno nisu, kao on sami sebi stekli bogatstvo

BLAŽENI DIJADOH

Bogoljubivoj duši, koja je ispunjena osećanjem Božijim, svojstveno je da, pri ispunjavanju svih zapovesti, traži samo slavu Božiju, a za sebe - naslađivanje smirenjem. Jer, Bogu priliči slava zbog Njegovog veličanstva, a čoveku - smirenje, preko koga postaje svoj Bogu. Ukoliko imamo sličnu želju i mi ćemo, po primeru svetog Jovana Krstitelja, radujući se slavi Gospodnjoj, neprestano govoriti: On treba da raste, a mi da se umanjujemo (Jn.3,30).

PREPODOBNI OTAC JOVAN KARPATSKI

Ako budeš pobeđen kada protiv tebe misleno ustane roj neprijateljskih predstava, tj. ako im se predaš, znaj da si se privremeno odvojio od Božanske blagodati. Stoga si po pravednom sudu i predan u ruke sopstvenog pada. Podvizavaj se, međutim, kako te blagodat nikada, čak ni na trenutak, ne bi napustila zbog tvog nemara. Kada, pak, prestaneš da se saplićeš, postaviš sposoban da preskočiš pregradu strasnih pomisli i skvernih priloga đavolske lukavosti, koji u gomilama nadiru jedni za drugim, nemoj da se pokažeš nezahvalnim ne priznajući dar koji ti je dan odozgo. Naprotiv, zajedno sa apostolom ispovedi: Ne ja, nego blagodat Božija koja je sa mnom (1.Kop. 15,10) izvojeva u meni pobeđu, postavivši me iznad nečistih pomisli koje ustaju na mene. Ona me je izbavila od muža nepravednog (Ps.17, 40), tj. od đavola i starog čoveka.

Ni Isaak koji je hteo. ni Isav koji je trčao nije dobio željeni blagoslov "Tako, dakle, nije ni do

onoga koji hoće, ni do onoga koji trči, nego do Boga koji miluje”(Rim.9,16). Jer, Bog miluje, blagosilja i Duhom pomazuje onoga koga je sam odredio za službu sebi pre stvaranja sveta, a ne onoga koga bismo mi hteli. Stoga nikako ne treba da zavidimo, niti da se smučujemo kada vidimo da neki od bratije uspevaju u vrlinama, iako su u svemu neugledni i među poslednjima. Ti si naravno čuo šta Gospod govori u priči: Podaj mesto ovome (Lk.14,9) da njega sedne onaj ko je viši od tebe. Stoga se pre zadivimo Sudiji koji je premudro i predivno presudio da najmanji i poslednji bude prvi i predvodnik, a da mi budemo poslednji. premda smo stariji i po podvizima i po godinama. Svaki čovek treba da se saobrazi sa merom koju mu je dao Gospod.

Smirenje koje se onima koji ga ištu daje blagodaću Božijom, u svoje vreme, posle mnogih podviga, borbe i suza jeste neuporedivo snažnije i više negoli smirenje kakvo srećemo kod ljudi koji su otpali od vrline.

BLAŽENI AVA ZOSIMA PALESTINSKI

Gospod, koji ispituje srca i bubrege, zna da je sve naše dostojno prekora, srama i popljuvanja, čak i da nas svi ljudi hvale i uznose. Ukoliko kažu: "Učinio si jedno ili drugo", ja ću odgovoriti: "Šta je uopšte dobro od svega što sam učinio?". Niko o meni ne govori laž osim onih koji me hvale i uznose. I niko o meni ne govori istinu osim onih koji me prekorevaju i ponižavaju. Čak ni oni, međutim, ne govore potpunu istinu. Ukoliko bi saznali samo jedan deo (a ne i svu pučinu naših zala), oni bi se okrenuli od naših duša kod od blata, kao do smrada i nečistog vazduha. Kad bi se svi udovi tela ljudskih pretvorili u jezik da nas prekorevaju, ubeđen sam da ipak ne bi mogli u potpunosti da izraze sve naše beščašće. Jer, onaj ko nas prekoreva i izobličava iznosi samo jedan deo [naših zala], ne mogući da kaže o svemu.

SVETI MAKSIM ISPOVEDNIK

Oplakujući nas koji smo se udostojili blagodati, pa ipak ostajemo u nemaru, ispunjeni svakog zla, prorok Jeremija je rekao: Ko će dati vodu glavi mojoj i izvor suza očima mojim da oplakujem narod ovaj danju i noću (Jer.9,1)? čujem i Mojsija koji o nama govori: Jede Jakov i nasiti se i odvrže se ljubljani. Napunio se salom, udebljao se, raširio se i ostavio Boga koji ga je stvorio, odstupivši od Boga Spasitelja svoga (Izl.32,15),

Proričući, i apostol nas je oplakivao, govoreći: Nema ga koji čini dobro, nema baš ni jednoga. Njihovo je grlo grob otvoren, jezicima svojim varahu, otrov je aspidin pod usnama njihovim. Usta su im puna kletve i gorčine. Noge su im brze da prolivaju krv, Pustoš i beda je na putevima njihovim i puta mirnog ne poznaše. Nema straha Božijega pred očima njihovim (Rim.3,12-18). Niko, pak, slušajući istinu, ne treba da uznegoduje, slično njima koji su, iako bezakoni, govorili: Jednoga Oca imamo - Boga (Jn.8,41), da bi od Spasitelja čuli; Vaš je otac đavo, i želje oca svoga hoćete da činite (Jn.8.44).

Mi, pak, delamo suprotno svim Njegovim zapovestima, usled čega smo ispunjeni svakom nečistotom. Stoga smo i postali dom trgovine umesto hrama Božijeg, pećina razbojnička umesto doma molitve, narod grešan umesto svetog naroda, narod prepun grehova umesto naroda Božijeg, seme zlo umesto svetog semena, i sinovi bezakonja umesto sinova Božijih.

Jer, mi smo ostavili zapovesti Gospodnje i robujemo zlim dusima kroz nečiste strasti, prognevljujući Sveca Izrailjeva.

Onaj ko se boji Gospoda uvek ima smirenoumlje kao sabesednika. Njegovim podsećanjem on dostiže do Božanstvene ljubavi i blagodarnosti. Jer, on se seća svog ranijeg svetskog života, raznovrsnih pogrešaka i iskušenja koja su mu se dešavala od mladosti, te kako ga je Gospod od svega izbavio: “Gonjenjima, stradanjima koja mi se dogodiše u Antiohiji, u Ikoniji, u Listri. Kakva gonjenja pretrpjh i od svih izbavi me Gospod!” (Z.Tim.3,11) i preveo ga iz strasnog života u život po Bogu. Sa tim strahom on prima i ljubav, blagodareći neprestano sa dubokim smirenoumljem Dobrotvora i Upravitelja života našeg.

Demon gordosti ima dvostruko lukavstvo. On ili ubeđuje monaha da sve uspehe pripiše sebi, a ne Bogu - Davaocu dobara i Pomoćniku u uspehu, ili ga (ukoliko ne uspe [u prvoj nameri]), nagovara ga da nipodaštava manje savršenu bratiju. Monah koji tako čini, međutim, ne zna da ga đavo ubeđuje da porekne pomoć Božiju. Jer, nipodaštavajući one koji još nisu uspeli u dobru, on očigledno smatra da je sam svojim silama napredovao. To je, međutim, nemoguće, kao što je i Gospod rekao: Bez mene ne možete činiti ništa (Jn.15,5). Jer, naša nemoć bez Davaoca dobara ne može dobro privedi kraju, čak i kad je pokrenuta ka njemu.

Nemoj upoređivati sebe sa najslabijim ljudima, nego pre uzrastaj u skladu sa zapovešću o ljubavi. Jer, upoređujući se sa najslabijima, upašćeš u propast visokoumlja. Uzrastajući, pak, u ljubavi popećeš se na visinu smirenoumlja.

Zar ne treba da se užasnemo, da ustreptimo ili dođemo izvan razuma [kada čujemo] da Bog i Otac ne sudi nikoga, nego je sav sud dao Sinu (Jn.5,22), te da Sin uzvikuje: Ne sudite, da vam se ne sudi (Mt.7,1), i: Ne osuđujte i nećete biti osuđeni (Lk.6,37), ili kada apostol slično veli: Ne sudite ništa pre vremena, dokle ne dođe Gospod (1.Kop.4,5), i: U čemu sudiš drugome, sebe osuđuješ (Rim. 2,1). Naprotiv, ostavivši plač zbog svojih grehova, ljudi su uzeli sud od Sina, te sami, kao bezgrešni, sude i osuđuju jedni druge. I dok se zbog toga nebo užasava, a zemlja trese, oni se kao neosetljivi ne stide,

Taštinu izgoni tajno delanje [tj. molitva], a gordost - pripisivanje Bogu [svih] uspeha.

Svojstvo taštine monaha jeste da se uznosi vrlinom i onim što je prati, a svojstvo gordosti jeste da se nadima uspesima i da unižava druge, uspehe pripisujući sebi, a ne Bogu. Svojstvo, pak, taštine i gordosti svetovnjaka jeste da se uznosi i nadima lepotom i bogatstvom, snagom i pameću.

Smirenoumlje je neprestana molitva sa suzama i bolom. Neprekidno prizivajući Boga u pomoć, ono ne dopušta da se [čovek] nerazborito uzda u svoju silu i mudrost, niti da se uznosi nad drugima, što je [izraz] ljute bolesti strasti gordosti.

Onaj ko se naduo srcem zbog dobijenih darova i pao u visokoumlje [pomislivši] da nije primio [primljeno] “Šta li imaš što nisi primio?”(1.Kor.4,7), dočekuje gnev koji nailazi na njega s obzirom da Bog dopušta đavolu da se sa njim splete misleno, te da pokoleba njegove delatne poretke vrlina i pomrači njegova umna svetla razumevanja kako bi osetio svoju nemoć i shvatio odakle dolazi sila koja jedina može da pobeđuje strasti u nama, te kako bi se pokajao i smirio, odbacivši nadmenost samomnjenja. Na taj način će on umilostiviti Boga da od njega odvрати gnev koji obično nailazi na nepokajane i koji oduzima blagodat koja čuva dušu, ostavljajući praznim neblagodarni um.

Blažen je onaj ko je zaista spoznao da Bog u nama kao u oruđima vrši svako delo i sagledavanje, vrlinu i poznanje, pobedu i mudrost, dobrotu i istinu, pri čemu mi od sebe ne doprinosimo ništa osim raspoloženja koje želi dobro. Imajući ga, veliki Zorovavelj je, obraćajući se Bogu, rekao: Blagosloven si [Bože], koji si mi dao mudrost. Tebe ispovedam, Gospode Bože otaca naših. Od tebe je pobeda, od tebe je mudrost i tvoja je slava. Ja sam sluga tvoj (2.Jezd.4,59-60). Kao istinski blagodarni sluga, on je sve preneo na Boga, koji je sve darovao.

Sva savršenstva svetih su očigledno bila darovi Božiji. Niko nije imao ništa osim darovanog dobra koje Bog, kao Vladika svega, odmerava saglasno sa stepenom blagodarnosti i raspoloženja onoga ko ga prima. I [čovjek] ovladava jedino onim što posvećuje Bogu.

PREPODOBNI I BOGONOSNI OTAC NAŠ TEODOR

Bog nas je, naime, u početku saznao veoma dobrim. Stoga smo dužni da i budemo dobri... Iskupljeni cenom Krvi Hristove, mi se izbavljamo od drevnog prestupa praoca. Prema tome, neće biti ništa veliko ukoliko postanemo pravedni. Naprotiv, ukoliko otpadnemo od pravednosti, bićemo dostojni žalosti i osude.

Suparnik našeg života, tj. đavo raznim pomislama pokušava da u našim očima umanja naše grehe, često ih pokrivajući zaboravom. I ukoliko se opustimo u naporima, mi više nećemo misliti na oplakivanje svojih padova. Mi, međutim, braćo, nemojmo dozvoliti da zaboravimo svoje padove, čak ako nam izgleda da nam je već oprosteno zbog našeg pokajanja. Naprotiv, uvek mislimo na svoje grehe i nemojmo prestajati da ih oplakujemo. Na taj način ćemo, stekavši smirenje kao dobrog sažitelja, izbeći mreže taštine i gordosti

Nemoj da pomišljaš da dugotrajnost tvog monaškog života nešto znači i nemoj da se zarobiš samopohvalom zbog trpljenja u pustinji i surovosti podviga, već na umu drži reč Vladike da si nepotrebnii sluga i da još nisi ispunio zapovest. Zaista, sve dok se nalazimo u ovom životu mi nismo izbavljeni iz progonstva. Naprotiv, mi još uvek sedimo na rekama vavilonskim, još se mučimo u pravljenju egipatskih cigli i još nismo ugledali obećanu zemlju, s obzirom da sa sebe nismo skinuli starog čoveka koji propada u varljivim željama. Mi, naime, još ne nosimo sliku nebeskog, nego - sliku zemljanog. Prema tome, nema razloga da se hvalimo. Bolje bi bilo da plaćemo i molimo se Onome koji može da nas spase od okajanog ropstva gorkom faraonu, da nas oslobodi od njegove strašne tiranije i uvede u blagu obećanu zemlju, gde ćemo na kraju steći pokoj u svetilištu Božijem i gde ćemo biti udostojeni da stanemo sa desne strane veličanstvenosti Višnjega. Mi se dobara koja prevazilaze svaki um možemo udostojiti jedino po beskrajnoj milosti Božijoj, a ne zbog nekih naših navodnih pravednih dela

... izbegavaj da osuđuješ brata kada padne, kako se ne bi udaljio od dobrote i ljubavi. Jer, onaj ko nema dobrote i ljubavi prema bratu nije poznao Boga. Bog je ljubav (1.Jn.4,8) ,kako uzvikuje Jovan, sin gromova i ljubljeni Hristov učenik

Monah radi svojih uspeha ne treba da se uznosi, nego da se smatra nepotrebnim slugom, koji je izostavio mnogo toga što je trebalo da uradi. On za sve treba da blagodari Svetoga Boga i da mu pripisuje uspehe svoga života.

...imajući smireno razmišljanje i skrušeno srce i neprestano uznoseći Gospodu molitvu božanstvenog Arsenija Velikog: "Bože moj, nemoj me ostaviti. Ništa dobro nisam učinio pred

tobom. Ipak, daj mi da po samilosti tvojoj postavim dobar početak". Jer, sve naše spasenje zavisi od štedrosti i čovekoljublja Boga. Njemu slava i sila i poklonjenje. Amin.

PREPODOBNI OTAC NAŠ FILOTEJ SINAJSKI

Onaj ko misli da [svojom sposobnošću] drži sve pogubne strasti, ne vidi da je zarobljen jednom (i to najgorom): nemajući Boga [u sebi] on, naime, pada u visokoumlje. On treba veoma da se potruži u trezvoumlju kako se, zbog uznošenja, ne bi lišio pameti. Jer, kako govori apostol Pavle "Znanje nadima, a ljubav izgrađuje." (1.Kor.8,1), duše koje skupljaju znanja sa raznih strana obično se nadimaju pred onima koje su, kako im izgleda, niže. U njima, kako mi izgleda, nema ni iskre ljubavi koja izgrađuje.

Na neki način je prirodno da se znanje nadima, misleći da je više od mnogih drugih, naravno, ukoliko mu nedostaje samoukorevanje i smirenje. Imajući poznanje svoje nemoći, mi treba da razmišljamo onako kako je razmišljao onaj ko je rekao: Braćo, ja za sebe ne mislim još da sam to dostigao; jedno pak činim: što je za mnom zaboravljam, a stremim za onim što je preda mnom, i trčim prema cilju radi počasti nebeskog prizvanja Božijega u Hristu Isusu (Fil.3.13-14). I opet: Ja. dakle, tako trčim. ne kao na nepouzdanu; tako se borim. ne kao onaj koji bježe vetar; nego iznuravam telo svoje i savlađujem ga, da propovedajući drugima ne budem sam odbačen (1.Kop.9,26-27). Vidiš li veličinu smirenja i u isto vreme stremljenje ka vrlini? Vidiš li smirenje velikog i svetog Pavla? Hristos, kaže on, dođe u svet da spase grešnike od kojih sam prvi ja (1.Tim.1,15). Mi, pak, treba da se smiravamo s obzirom da posedujemo nesavršenu prirodu. Jer, šta je nesavršenije od blata?

SVETI SIMEON NOVI BOGOSLOV

Nije li Hristos i Bog naš rekao: "Zaista, zaista vam kažem: Ko vjeruje u mene, djela koja ja tvorim i on će tvoriti, i veća od ovih će tvoriti; jer ja idem Ocu svome" (Jn 14,12) ? Međutim, ko će se od nas se usuditi da kaže: Ja tvorim dela Hristova, i ispravno verujem u Njega? Ne vidite li dakle, bratijo moja, da mi kako ćemo se u dan Suda pokazati kao neverni i biti predani mukama, čak više negoli oni koji uopšte nisu znali za Hrista, tj. nevernici. Stoga je neophodno ili da budemo kažnjeni još teže negoli nevernici ili da Hristova reč nije istinita (što je nemoguće).

Na sve verne mi treba da gledamo kao na jednoga, misleći da u svakome prebiva Hristos. Za svakoga treba da imamo ljubazno raspoloženje, kojim smo gotovi čak i dušu svoju za njega položiti. Stoga ne treba da govorimo ili da mislimo da je bilo ko zao, već sve treba da vidimo kao dobre, kao što je već rečeno. Ukoliko vidiš da se neko bori sa strastima, nemoj omrzeti brata, nego strasti koje ga napadaju. Ukoliko pak vidiš da nekoga muči pohota i loše navike, imaj prema njemu još veće sastradavanje, kako inače i sam ne ebi bio iskušan na sličan način, s obzirom da si i sam sklon promenama i da stojiš pod uticajem promenljivog veštastva.

Gospod je blagovoleo da primi na sebe lice svakog siromaha i da se upodobi svakom potrebitom, kako se niko od onih ko veruje u Njega ne bi uzvisavao nad bratom svojim, već kako bi svako, videći u bratu svome Boga svoga, sebe smatrao manjim i gorim od brata svoga, s obzirom da je manji od svoga Tvorca, te kako bi prihvatio brata svoga kao što prihvata Njega, budući spreman da radi pomoći njemu potroši sve svoje imanje kao što je i Hristos Bog naš i svoju krv dao radi našeg spasenja.

SVETI NIKITA STITAT

Ne treba da ti izgleda neobično ili čudno ukoliko, budući ostavljen od Boga, padneš u telesni greh ili greh jezikom ili pomišlju, premda si vodio naporan i surov život. Pad će biti tvoj i po tvojoj krivici. Jer, da najpre nisi pomoslio za sebe da si nešto neobično i važno (što nije trebalo), ili da se nisi uzvisio nad nekim u gordeljivom razmišljanju o sebi, ili da nisi osudio nekoga zbog neke ljudske prirodne nemoći, ti ne bi bio ostavljen po pravednom sudu Božijem i ne bi sam okusio nemoć. Ti si je međutim sad okusio kako bi se naučio da ne osuđuješ, da ne misliš o sebi više nego štao valja misliti “Jer kroz blagodat koja mi je data, govorim svakome koji je među vama: da ne misli o sebi više nego što valja misliti, nego da misli smirenoumno, svaki po mjeri vjere kako mu je Bog udijelio” (Rim 12,3), te da se nad nikim ne uznosiš.

Ukoliko ti pristupi nečisti i podmukli bes taštine i počne da ti, pošto si napredovao u vrlini, proriče o visini prestola, privodeći ti na pamet i u pomisli tvoju delatnost i prevaznoseći je kao višu od drugih, te predstavljajući da si dovoljno silan da i druge duše rukovodiš, ... , postavi sebe pred zapovesti i stradanja Gospodnja, te ćeš odmah uvideti da si pred punom merom savršenstava neznatniji negoli kupelj vode u odnosu na more. Jer ljudska pravda je od Božije udaljenija negoli zemlja od neba ili komarac od lava.

Onaj ko sebe upoređuje u bilo kom smislu sa nekim od sapodvižnika ili sa bratijom koja žive sa njim u stvari sam sebe vara u neznanju, ne hodeći Božijim putem.

Priuči dušu da se se svagda kreće u sećanju na ranije grehe i na adske muke, misleno gledajući na sebe kao na osuđenika,...

SVETI GRIGIRIJE SINAIT

Oni koji govore ili postupaju bez smirenja slični su onome ko pravi dom u zimu ili bez blata.

Na opitu i poznanjem naći i poznati smirenje jeste udeo samo malobrojnih. Oni koji pokušavaju da ga opišu rečima liče na one koji mere bezdan. Mi slepi, ponešto nazirući o velikoj svetlosti, kažemo: pravo smirenje ne govori smirene reči, niti poprima smireni izgled, niti primorava sebe da smireno misli i ne prekoreva sebe da bi izgledalo smireno. Rečeno predstavlja početak, povod i razna vidove smirenja. Međutim, samo smirenja jeste blagodat i dar odozgo. Sveti oci govore o dva smirenja: smatrati sebe nižim od svih i Bogu pripisivati svoja dobra dela. Prvo je početak a drugo – kraj. Onima koji ga traže predlaže se da u poznanju imaju tri pomisli: da su grešniji od svih ljudi, da su sramniji od sve stvari, budući da se nalaze u protivpriridnom stanju i da su jadniji od demona, budući njihovi robovi. Onaj ko se smirava treba da govori: “Kako da znam tačno grehe ljudi tj. kakvi su i koliki? Kako da znam da li su isti ili prevazilaze i moje grehe? I pošto ne znam, dušo moja, ja sam ispod svih ljudi, kao zemlja i pepeo pod njima. I kako da sebe ne smatram sramnijim od čitave stvari? Jer ona se drži okvira svoje stvorene prirode, a ja sam svojim bezbrojnim bezakonjima kao pao u protivprirodno stanje. Zaista , zveri i stoka su čistiji od mene grešnog. Ja sam niži od svih, survavši se do ada i u adu ležeći još pre smrti. Ko ne zna i ne oseća da je grešnij gori od demona, budući njihov rob i podanik, već ovde sa njima zatvoren u tamu? Zaista je gori od demona onaj ko im je podčinjen. Stoga ću sa njima, kukavni, naslediti bezdan. Nalazeći se u podzemlju, adu i bezdanu pre smrti, kako se u samoobmani usuđuješ nazvati pravednikom, učinivši sebe zlim delima grešnikom gadnim i demonom?

... ukoliko ne bude ostavljen samome sebi, ne bude pobeđen, porobljen ni nadvladan svakom strašću i pomišlju i neprijateljskim duhom, ne nalazeći pomoći ni oda dela, ni od Boga ni od bilo čega, budući gotov da padne čak u očajanje i budući ponižen u svemu, čovek ne može da se skruši, smatrajući sebe nižim od svih, poslednjim i robom svih, gorim čak i od samih demona, s obzirom da podleže njihovom mučenju i da ga pobeđuju. Eto domostrojnog smirenja koje pruža promisao Božiji i zbog koga Bog daje drugo, više smirenje tj. svedejstvenu i svetvoračku božanstvenu silu. Videći se u njemu kao oruđe Božanstvene sile, čovek već vrši divna Božija dela.

SVETI GRIGORIJE PALAMA

Strast slavloljublja (taštine) nalazi potpuno izlečenje u osećanju ljubavi prema gornjoj počasti (uz sve smatranje sebe nedostojnim nje), u podnošenju ponižavanja od ljudi (uz smatranje sebe dostojnim njega), i u pretpostavljanju slave Božije slavi ljudskoj, po reči proroka: Ne nama Gospode, ne nama, nego imenu tvome daj slavu (Ps 113,9). Štaviše, čak i ako učini nešto pohvalno, čovek treba Bogu da ga pripisuje i Njemu da blagodarno uznosi slavu, a ne da je sebi prisvaja. On će se radovati što je na dar dobio vrlinu, uopšte se ne prevaznoseći njome, s obzirom da ništa svoje nema. Štaviše on će se smiravati, imajući danonoćno svoje mislene oči obraćene Bogu, psalamski govoreći, "kao oči sluškinje u ruke gospođe svoje (Ps 122,2), pazeći da se, odvajajući se u dobru od Onoga koji ga daje i čuva, ne bi survao u propast zla, kako obično postradaju sluge samomnenja i taštine.